

Obrana včera a dnes

Teorie obrany, tak jako celé vojenské umění, se neustále zdokonaluje v souladu s dalším rozvojem prostředků ozbrojeného zápasu. Ke zvlášť velkým změnám došlo v poválečných letech. To vyplývá především ze

— vzniku jaderných zbraní a raketové techniky,

— zvýšené úlohy tanků a obrněných transportérů při vedení bojové činnosti,

— zavedení protitankových řízených střel do výzbroje,

— zdokonalení dělostřelectva a ostatní bojové techniky.

Cílem tohoto článku je na základě analýzy hlavních zásad řádů, názorů velení a názorů některých zahraničních armád ukázat některé tendence rozvoje obrany v poválečném období a ty změny, ke kterým došlo v této oblasti ve srovnání s obdobím druhé světové války.

Změnily se především názory na možný rozmach obrany. Ve druhé světové válce, zejména ve Velké vlastenec-

ké válce, byla obrana široce používána nejen v operačním, ale i ve strategickém měřítku jak na samostatných strategických směrech, tak i na hlavních válčích.

V soudobých podmínkách zkoumáme použití obrany především v operačním a taktickém měřítku. Důvodem je to, že dnes i sebekratší ztráta strategické iniciativy na hlavních válčích, a to je charakteristické pro obranu, může mít vážné následky a negativně ovlivnit celý další průběh války. Velení NATO předpokládá, že základem strategie „pružné reakce“ musí být útočná činnost. Zejména k řešení útočných úkolů mají ozbrojené síly NATO velké zásoby jaderných zbraní, silná pozemní vojska a letectvo. To ovšem nevylučuje, že v důsledku náhlých změn situace a vzniklého nevhodného poměru v silách a prostředcích, na samostatných operačních směrech budou vojska přinucena přecházet k obranné činnosti.

V poválečném období došlo ke změně názorů na podmínky přechodu do obrany. Ve Velké vlastenecské válce byl nejtypičtější přechod do obrany v podmínkách přímého dotyku s nepřítelem. O tom svědčí příklady mnoha armád.

K přechodu do obrany docházelo většinou ve složitých podmínkách. Protiv-

ník se snažil nedopustit organizované zaujetí a vybudování obranných čar do doby dokončení rozvinutí svých úderných uskupení. K tomuto cíli široce používal palby dělostřelectva a údery letectva, organizoval mnohohočetné zteče silami pěchoty a tanků. Působení nepřítele byly vystaveny zejména vojska, která byla

v hranicích dosahu jeho dělostřelectva, tj. svazky prvního sledu. Za hranicemi dálky palby dělostřelectva protivník nebyl s to rozhodným způsobem zabránit soustředování záloh, přípravě obranných čar, přísunu zásob materiálních prostředků a uskutečnění dalších opatření k vybudování obrany. To vyplývalo z nedostatečného množství a nevelké účinnosti letectva, kromě toho z omezených možností průzkumu hloubky obrany, zejména v noci a v podmínkách omezené viditelnosti. Na přípravu výchozího prostoru a rozvinutí úderného uskupení vojsk v něm potřeboval protivník několik dní. Vojska, která přecházela do obrany, dokázala za tuto dobu stabilizovat čaru dotyku, uskutečnit potřebná přeskupení, určitý objem prací k ženijnímu vybudování terénu, doplnit zásoby a organizovanost řadu jiných opatření.

V současné době, na rozdíl od období druhé světové války, je možné jadernými zbraněmi ve spojení s palbou konvenčních zbraní a údery letectva způsobit rozhodnou porážku uskupení vojsk, která přešla do obrany, do celé hloubky jejich sestavy. Plná motorizace svazků a útvarů umožňuje zahájit útok z chodu, bez zaujetí vyčkávacího prostoru a přesunovat úderná uskupení vojsk z hloubky v krátké době. Proto vojska, která přecházejí do obrany, budou mít na vybudování obrany k dispozici podstatně kratší čas, než v minulé válce. V omezených lhůtách je velmi těžké uskutečnit i ta nejnutnější opatření k organizaci obrany, např. upevnění výhodných čar, vytvoření nutného uskupení sil a prostředků, palběného systému, ženijních zátarasů, spojení a velení. Kromě toho i ženijní práce k vybudování zaujatých postavení. To vše budou plnit v podmínkách aktivního působení útočnicka do celé hloubky obrany, současného odstraňování následků jeho jaderných úderů, odrážení ztečí, za velmi nestálé čary dotyku. Problém získání času na vybudování obrany při přechodu do ní v podmínkách přímého dotyku s nepřítelem v současné době nabývá prvořadého významu.

Obránce má při řešení tohoto problému vždycky mnohem větší možnosti než v minulé válce, především díky dokonalším prostředkům průzkumu a ničení, kromě toho i širokému zavedení různorodé ženijní techniky do vojsk. Omezené možnosti průzkumu ke zjištění objektů protivníka v operační hloubce ve druhé světové válce, zvláště v případech že tyto byly pečlivě maskovány a přesunovaly se v noci a v podmínkách omezené viditelnosti, ztěžovaly zjišťování záloh. Kromě toho omezená dálka a poměrně nevelká

mohutnost prostředků ničení neumožňovaly zabránit přesunu záloh za hranice-mi bojiště na delší dobu.

Soudobé prostředky průzkumu umožňují získávat více nebo méně hodnověrné údaje o úderném uskupení útočnicka již v období jeho soustředování v hloubce a neustále je sledovat v průběhu přesunu a rozvinování. To umožňuje účinně ničit zálohy nepřítele jadernými zbraněmi jak v prostorech soustředění, tak i při jejich přesunu. Dovedné používání jaderných zbraní, zvláště v době průchodu záloh průsmyky, soutěskami, přes vodní překážky a jiná podobná místa, umožňuje nejen způsobit jim ztráty, ale i zdržet je jejich přesun a získat čas na vybudování obrany.

Důležitý význam v této spojitosti má rovněž předvídání vývoje dalších událostí a včasné přijetí opatření nadřazeného velitelského stupně k přechodu do obrany části podřízených vojsk, a to ne tehdy kdy úderné uskupení útočnicka se rozvíjí a zahajuje úder, ale již v období zahájení jeho přesunu nebo dokonce v období dokončování soustředění v hloubce. Podřízená vojska po obdržení včasného úkolu budou mít k dispozici dostatek času k vybudování obrany. V takových případech může obránce včas zvolit a zaujmout prostor obrany a rovněž přinutit útočnicka působit na směru výhodném pro obránce.

Dodatečné získání času na organizování obrany, podle zkušeností Velké vlastenecké války, se dosahovalo častěji při budování zabezpečovacího pásma. Např. jedna armáda při přechodu do obrany v roce 1942 vyslala předsunuté odřady v hodnotě zesílených střeleckých pluků z druhých sledů divizí na vzdálenost do 60 km. Předsunuté odřady vedly boj s nepřítelem v zabezpečovacím pásmu a zdržely jeho příchod k hlavnímu pásmu o 5–6 dní; přitom umožnily vojskům v obraně získat čas, zesílit jejich postavení a upravit uskupení a směr hlavního úderu protivníka.

V poválečném období věnuje se zabezpečovacímu pásmu stále větší pozornost. Např. v armádě USA při organizaci jak mobilní obrany, tak prostoru mimo přímý dotyk s protivníkem předpokládá se budování zabezpečovacího pásma, jehož hloubka může dosahovat 25 i více km. Velení NATO již nyní uskutečňuje řadu opatření k vybudování tzv. „jaderného minového pásu“ podél státních hranic se zeměmi socialistického společenství, který zahrnuje zabezpečovací pásmo se systémem jaderných minových a jiných zátarasů. Vybudování za-

bezpečovacího pásma a vyčlenění krycích vojsk je jedním z principů uspořádání obrany v soudobých podmínkách.

Existence zabezpečovacího pásma umožňuje rozmístit hlavní síly vojsk přecházejících do obrany za hranicemi dosahu taktických prostředků jaderného napadení útočníka, ukryt je před jeho pozemními prostředky průzkumu, zabezpečuje výhodné podmínky k uskutečnění nezbytného přeskupení a účinného použití prostředků mechanizace ženijních prací nejen v hloubce budované obrany, ale i bezprostředně na předním okraji, ulehčuje zjištění sestavy a zámyslu protivníka do doby jeho příchodu k hlavnímu pásmu.

Vzhledem k většímu významu zabezpečovacího pásma pro obranu v současné

době, předpokládá se vyčlenit k jeho obraně značně větší síly než dříve. V období Velké vlastenecké války se vysílaly do zabezpečovacího pásma předem odřady od divizí prvního sledu v hodnotě zesílených praporů a pluků. Podle soudobých názorů vojenského vedení USA, k činnosti v zabezpečovacím pásmu na nejdůležitějších směrech mohou být vyslány jako krycí vojska obrněná nebo mechanizovaná divize ze sestavy sboru, na podřadných směrech nebo při nevelké hloubce zabezpečovacího pásma vysílá se od divizí prvního sledu brigáda nebo praporeční taktická skupina. Z toho je zřejmé, že takové zabezpečovací pásmo, zvláště zahrnuje-li jaderné minové zátarasy, je vážnou překážkou pro útočníka.

Ke změnám došlo i v názorech na rozptýlení vojsk v obraně. Ze zkušeností válek vyplývá, že ke snížení ztrát rozhodovala se vojska neustále pro rozptýlení. Jeho principy a stupeň se přitom měnily v závislosti na rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu. Do vzniku jaderných zbraní závisel stupeň rozptýlení na hodnotě poměru ničení jednotlivých střel, min a pum. K rozptýlení se rozhodovali i velitelé nižších jednotek s cílem zabezpečit ochranu před kulometnou a dělostřeleckou palbou prakticky každého jednotlivce. V obraně tedy mělo prakticky rozhodující význam. Obrana byla budována na souvislé frontě.

V současné době se situace změnila. Ve spojitosti s ohromnou ničivou silou jaderných zbraní a neustálým nebezpečím jejich použití, jednotky, útvary a dokonce i svazky k maximálnímu snížení ztrát musí být rozptýleny jak do šířky, tak i do hloubky — ovšem aniž by byla snížena odolnost obrany. Šířky pásem, úseků a rajónů obrany se zvětšily přibližně 2—3krát do šířky i do hloubky; tomu ve mnohém napomohlo i ztrátové zvýšení bojových možností vojsk. Jestliže šířka pásma obrany divize se pohybovala v rozmezí 6—8 km a pluku 2—3 km, pak nyní např. v armádách zemí účastníků NATO je pásmo obrany divize stanoveno do 20—30 km, brigády do 6—10 km i více; hloubka jejich obrany byla dříve 6—8 a 3—4 km a nyní může dosahovat 30 km a 6—8 km.

Změnilo se rovněž učenění pásem a úseků obrany. I když jejich základem zůstaly, tak jako dříve, postavení s vybudovanými zákopy, obrana se začala budovat systémem praporečních rajónů a

v některých případech rotních opěrných bodů připravených pro kruhovou obranu, s mezerami ke snížení ztrát způsobenými jadernými údery. Podle údajů zahraničního tisku je předpoklad, že mezery mezi rotními opěrnými body do 500—1000 m a mezi prapory do 1—2 km vytvoří nejen nezbytný stupeň rozptýlení do šířky, ale zabezpečí i palebný styk mezi jednotkami, což je nezbytné k uchování monolitní obrany. Hloubka obrany v celku odpovídá zájmům ochrany vojsk před zbraněmi hromadného ničení, zabezpečuje uskutečnění širokého manévru a podporu taktické součinnosti mezi prvními a druhými sledy. Hlavní úsilí je nyní zaměřeno na udržení jak prvních, tak i dalších postavení. To mělo vliv na změny v uskupení sil a prostředků a vyžádalo si vytvoření silnějších druhých sledů. Kromě toho vznikla v soudobých podmínkách tendence vyčleňovat větší část sil do sestavy druhých sledů. To je podmíněno řadou faktorů, z nichž hlavní jsou existence jaderných prostředků, zvýšení specifické váhy tanků a ostatních obrněných vozidel u vojsk, zvýšení možnosti průzkumu útočníka.

Zkušenosti minulé války ukázaly, že objekty rozmístěné na předním okraji obrany a bezprostředně za ním protivník zjišťoval lépe a rychleji než vojska, která se nacházela v hloubce. Hlavní síly palby soustřeďoval na zničení právě těchto objektů. Ženijně dobře připravená a vojsky hustě obsazená postavení (včetně prvního postavení) jsou vcelku odolná před palbou konvenčních zbraní. Kromě toho útvary a jednotky rozmístěné v hloubce vzhledem k nízkému stupni manévrovosti ve většině případech neuspě-

ly včas vyjít na plánované čáry k aktivní činnosti proti proniknávším uskupením. Proto na udržení předního okraje obrany (přesněji prvního postavení) ve značné míře závisela odolnost obrany v celku. To vše v podstatě si vynucovalo vyčlenit do sestavy prvního sledu větší část sil a prostředků.

V současné době, kdyby postavení prvního sledu obrany nebylo dobře připraveno, prakticky není s to odolat jaderným úderům. Vezmeme-li kromě toho v úvahu, že druhé sledy je možné nejen lépe skrýt před průzkumem, ale i s širokým využitím ženijní techniky uchránit vojska rozmístěná v hloubce před jadernými údery, pak je pochopitelná snaha vyčleňovat větší část sil a prostředků do sestavy druhých sledů. První sled zahrnuje jen minimálně potřebné síly, schopné odrazit počáteční úder předsunutých útvarů útočníka z chodu a udržet nejdůležitější prostory terénu na pravděpodobných směrech útoku. To je jedna stránka věci.

Na druhé straně se bude útočník snažit vytvořit jadernými zbraněmi trhliny v bojových sestavách vojsk prvního sledu a využít výsledků tohoto působení k průlomu do hloubky obrany především uskupeními tanků a motopěchoty na samostatných směrech a rovněž k vysazení vzdušných výsadků na těchto směrech. K zacelení trhin, vzniklých po jaderných úderech, k boji se vzdušnými výsadky a k rozhodnému zničení vklínivších se uskupení s využitím jaderných zbraní je nutné mít silné druhé sledy složené z výsoco manévrových, především tankových vojsk.

Potvrzení této tendence, tj. vyčlenění větší části sil do sestavy druhých sledů, plně nachází svůj výraz na Západě, zejména v americké armádě, v teorii tzv. mobilní obrany. Podle názoru velení NATO taková obrana více než kterýkoli jiný její druh (např. obrana prostoru) odpovídá požadavkům vedení bojové činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní. Umožňuje maximálně využívat vysoké pohyblivosti a úderné síly soudobých vojsk a v průběhu boje rychle soustřeďovat síly v převaze na rozhodujících směrech. Pásmo takové obrany divize obvykle zahrnuje přední prostor a prostor rozmístění záloh (druhého sledu).

Přední prostor, jehož hloubka nepřevyšuje 6–8 km, brání divize americké divize jen hodnotou 4–5 praporů (z celkového počtu 10–11 praporů), převážně motopěších, zesílených nevelkým množstvím tanků. Jejich úkolem je způsobit velké ztráty hlavnímu uskupení útočníka, dezorganizovat a zdržet je, donutit protivníka zaujmout postavení, výhodného

k provedení jaderných úderů a k dokončení jeho zničení protiztečemi. Větší část praporů (6–7), především tankových, je včleněna do sestavy zálohy (druhého sledu) s cílem uskutečnit hlavní protizteče. Takovou obranně útočnou činnost se zabezpečuje aktivita, rozhodnost a manévrový charakter obrany.

V bojové činnosti bez použití jaderných zbraní budou vojska často organizovat obranu prostoru, kdy k jeho obraně se vyčleňuje tak jako dříve větší část sil a prostředků do prvního sledu; to znamená do předního prostoru obrany k udržení z taktického hlediska výhodných úseků obrany s převládajícími poziciemi formami boje.

Nebezpečí napadení obránce jadernými údery útočníka nutí nevytvářet hustá uskupení vojsk na směrech soustředění hlavního úsílí, jak bylo pravidlem v minulé válce. V armádách USA, NSR a jiných zemí účastníků NATO bude obrana jednotek organizována obdobně jako na jiných úsecích. Soustředění hlavního úsílí v soudobé obraně na těchto směrech bude dosahováno především použitím hlavní části jaderných zbraní na zvolených směrech, vytvořením větší hustoty palby a záta-ras, širokým manévrem záloh různého určení a vojsk z druhořadých úseků fronty jak k zesílení těchto směrů, tak i k provedení rozhodných protiztečí a protíúderů.

Ve spojitosti s neustálým zdokonalováním prostředků vzdušného napadení vzrůstá úloha protivzdušné obrany k dosažení cílů soudobé obrany.

Dovedné použití letectva již ve Velké vlastenecké válce umožňovalo útočícím vojskům účinně působit ve vzduchu jak ke snížení odolnosti obrany protivníka, tak i ke zničení uskupení jeho vojsk. V současné době možnosti úderu ze vzduchu se podstatně zvýšily, neboť letectvo, kromě konvenčních pum, může široce používat jaderné zbraně a napalm.

Vzhledem k tomu je věnována velká pozornost organizaci protivzdušné obrany s využitím nejen protiletadlového dělostřelectva a stíhacích letounů, ale i raket země–vzduch, dále prostředků k aktivnímu elektromagnetickému rušení radioelektronických přístrojů protivníka.

Při použití těchto soudobých prostředků může obránce vytvořit vcelku účinný systém protivzdušné obrany, v němž rozhodující úloha náleží protiletadlovým raketám. Podle zkušeností cvičení v poslední době konaných na Západě se předpokládá, že k ochraně pásma bojové činnosti armádního sboru je třeba dva pluky protiletadlových raket doplněných lehkým protiletadlovým dělostřelectvem.

V obraně se vždy věnovala a nyní i uděluje velká pozornost boji s tanky. To vyplývá z neustálého zvyšování úlohy obrněných bojových vozidel v boji a pochopitelně i z jejich kvalitativního a kvantitativního růstu. Úloha tanků se ještě více zvýšila po vzniku jaderných zbraní; kromě toho z obrněných transportérů jako přepravního prostředku, stávají se bojové prostředky. Tanky a obrněné transportéry (bojová vozidla pěchoty) mají možnost nejlépe využívat výsledků použití jaderných zbraní. Proto jejich specifická váha ve vojenských soudobých armádách nesmírně vzrostla: např. v armádách kapitalistických států v současné době dosahuje množství tanků v obrněné a pěší (motopěší) divizi počtu až 364 a 130–200. Vyrůstá i množství obrněných transportérů. V každé mechanizované nebo obrněné divizi je nyní 500–700 kusů.

Pokud se týče kvalitativní stránky tanků, která je charakterizována silou pancéře, výzbrojí a manévrovostí, můžeme ji hodnotit podle těchto ukazatelů. Od druhé světové války do současné doby zvýšila se síla pancéře z 75 až 105 na 150 až 200 mm; ráže děl a PTRS ze 75 až 88 mm na 105–155 mm; rychlosti přesunu z 26 až 40 na 65 až 70 km/hod.

Současně s rozvojem tanků jako mohutného útočného prostředku vzrostl význam protitankové obrany. Již ve Velké vlastenecké válce zahrnoval systém protitankové obrany rotní opěrné body, které byly součástí praporečnických protitankových uzlů, protitankové rajóny útvarů a svazků, dělostřelecké protitankové zálohy, pohyblivé odřady zatárasování. Protitanková palba měla rozhodující úlohu v obraně. Pro přímou střelbu na tanky, kromě protitankových prostředků, se používalo i houfnicové a kanónové dělostřelectvo, dále tanky. Taková palba na přístupech k přednímu okraji obrany byla zesilována střelbou dělostřelectva ze zakrytých postavení a údery bitvního letectva.

Úloha protitankové obrany v soudobých podmínkách ještě více vzrostla. Např. řád armády NSR hovoří o tom, že obrana je v první řadě boj s tanky. V současné době, tak jako dříve, k boji s tanky a obrněnými transportéry se používají všechny prostředky, které jsou schopny je ničit. Nyní ovšem tyto prostředky, zvláště prostředky obecného určení jako např. raketové vojsko a letectvo, které používají jadernou municii, dále tanky a speciální protitankové prostředky co do mohutnosti úderů, účinnosti a množství značně převyšují všechno, co bylo v obraně do vzniku jaderných zbraní.

Bez ohledu na dvou až trojnásobné zvětšení šířky pásem a úseků obrany, hustota protitankových prostředků a tanků, ve srovnání s tím jako byla v období Velké vlastenecké války, podstatně se zvýšila. Základ těchto prostředků tvoří protitankové řízené střely, jejichž délka střelby převyšuje délku přímého výstřelu kanónové výzbroje soudobých tanků. Kromě toho mají velkou přesnost zásahu. Podle údajů zahraničního tisku probíhá jejich kumulativní střela pancéř o síle do 400 až 600 mm na vzdálenost 3 až 4 km i více.

Systém protitankové obrany v soudobých podmínkách splýnul s celkovým systémem obrany, stal se jejím základem; přitom boj s tanky musí vést nejen bojové jednotky, ale i jednotky speciálních vojsk a týlu. Např. západoněmecké řady a předpisy zdůrazňují, že jednotky speciálních druhů vojsk a týlu organizují protitankovou obranu vlastními silami a prostředky k boji s tanky, které vnikly do prostoru jejich rozmístění. Nejde přitom o boj zblízka s tanky nepříteli s využitím min, svazků granátů a jiných podobných prostředků, ale o boj palbou, který vedou soudobé prostředky. To se týká všech útvarů a jednotek jak v postaveních, tak v prostorech rozmístění a dále obsluh skladů, základů a jiných týlových objektů. Je z toho zřejmé, že organizace protitankové obrany je úkolem nejen vševojskových velitelů a velitelů protitankových útvarů a jednotek, ale i důstojníků všech druhů vojsk.

Rozhodnou porážku tankových uskupení v současné obraně, díky existenci jaderných zbraní, můžeme uskutečnit již na přístupech k jejich přednímu okraji jednotlivými, skupinovými a hromadnými údery. V jejich důsledku může být značně oslabeno úderné uskupení, které se přesunuje nebo připravuje k útoku. Podle požadavků řádu armády USA je veden hlavní úder na tanky protivníka v prostorech jejich soustředění.

Vzhledem k tomu, že v obraně jsou používány jaderné zbraně zpravidla na hlavní uskupení útočníka, na jeho nejdůležitější objekty na přístupech k obraně, ničení obrněných vozidel protivníka před předními okraji, v první řadě odrazení zteče tanků a obrněných transportérů a jejich zničení v hloubce obrany dosahujeme maximálním využitím konvenčních zbraní, zvláště přímou střelbou, jejíž úloha se nesnižuje, ale naopak vzrůstá.

Protože útočník může jadernými údery udělat trhliny v obraně a tím narušit celistvost systému protitankové obrany, nabývá na větším významu manévr palbou,

tanky a protitankovými prostředky. Zejména díky včasnému manévru palbou, silami a prostředky můžeme dosáhnout její obnovení; to zabezpečí odolnost obrany v boji s tanky a obrněnými transportéry [bojo-

vými vozidly pěchoty]. Např. západoněmečtí odborníci předpokládají, že samohybné protitankové kanóny a tanky v protitankové obraně mohou plně využít svých palebných možností jen díky manévru.

Snahou obrany bylo vždy dosáhnout stanovených cílů nejen pasívním odrážením úderů ze zaujatých postavení, ale podle možností spojovat úporné držení důležitých rájů terénu s aktivní a rozhodnou činností. Se zvýšením dálky a mohutnosti prostředků ničení, růstem palebných a manévrových možností vojsk vzrostla úloha aktivní útočné činnosti k dosažení cílů obrany. Již v letech Velké vlastenecké války byla charakteristická pro obranné operace našich vojsk snaha aktivně působit na protivníka již na dalekých přístupech k obraně údery letectva. V období soustřeďování hlavního uskupení protivníka ve výchozím položení pro útok v bezprostřední blízkosti bránících se vojsk bylo snahou zmařit nebo alespoň značně oslabit jeho úder provedením protipřípravy. V důsledku nedostatečné mohutnosti prostředků ničení však protipříprava stanovené cíle nesplnila. V nejlepším případě zabezpečila jen zdržení zteče o několik hodin.

Protože obránce neměl možnost způsobit rozhodující porážku nepříteli na přístupech k obraně, byl nucen plnit úkoly ničení útočníka postupně v průběhu dlouhého obranného sražení, v němž velmi důležitou úlohu mělo udržení připravených čar, především prvního (hlavního) pásma obrany. Obranné čáry, ženijně připravené a hustě zaujaté vojsky, byly velmi odolné proti působení palbou konvenčních zbraní; proto je mohl obránce udržet dlouhou dobu a způsobit útočníkovi velké ztráty.

V případě, že nepřítel prolomil zaujatá postavení vojsk v obraně, bylo velmi těžké nejen obnovit ztracená postavení, ale i stabilizovat čáru fronty. Manévr, zejména střeleckými svazky k vytvoření protíúderných uskupení nebo k zesílení obrany na ohrožených směrech, byl velmi ztížen v důsledku nízkých manévrových možností vojsk. Protizteče a protiúdry byly úspěšné jen tehdy, kdy jejich cílem bylo zastavit útočníka, způsobit mu značné ztráty a donutit ho zasadit zálohy. Protizteče a protiúdry proti protivníkovi, který nebyl zastaven a uchoval si své útočné možnosti, silami pěchoty s omezeným množstvím tanků, za slabé účinnosti dělostřelecké podpory často nevedlo k rozhodným výsledkům. Proto jak v taktické, tak

i v operační hloubce, převládaly poziční formy boje.

Při vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní v soudobých podmínkách není obránce rovněž s to zmařit připravovaný útok protivníka. Má ovšem větší možnosti uskutečnění manévru a vytvoření odolné obrany na výhodných čarách v kratších lhůtách než tomu bylo v letech druhé světové války.

Jestliže účinnost konvenčních zbraní k umlčení a zničení objektů na bojišti v současné době se zvýšila jen velmi málo, pak charakter většiny objektů obrany, které musí útočník ničit, podstatně kvalitativně se změnil. Hlavními objekty ničení v obraně v minulé válce byla pěchota v zákopech nebo v jiných úkrytech, dále dělostřelectvo v zakrytých a otevřených palebných postaveních. Vzhledem k nedostatku prostředků mechanizace ženijních prací bylo budování postavení pro pěchotu a dělostřelectvo velmi pracným procesem a bylo spjato se ztrátou velkého množství času. Pokud se týče tanků, pak jejich hustoty v obraně byly velmi nízké; jiná obrněná vozidla měla vojska ve výjimečných případech.

V současné době se situace zásadně změnila. Soudobá obrana je nasycena velkým množstvím tanků, obrněných transportérů, samohybného obrněného dělostřelectva a jiných obrněných vozidel. Např. v pásmu obrany mechanizované divize americké armády a motopěší divize NSR může být více jak 1000 takových obrněných vozidel při střední hustotě 30–50 na 1 km fronty. Návěsná buldožerová zařízení a jiné prostředky mechanizace ženijních prací umožňují v krátkých lhůtách ukrýt všechny obrněné objekty a změnit každý z nich v tzv. trvalý palebný objekt, velmi odolný nejen před působením palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, ale i přímou střelbou. Je proto velmi obtížné zdolávat taková postavení s použitím jen konvenčních zbraní.

Plná motorizace vojsk a vybavení svazků a útvarů velkým množstvím tanků umožňují rychle posilovat vojska na ohrožených směrech, zaujímat obranu na výhodných čarách v hloubce s cílem zabránit dalšímu rozšíření vltomu protivníka a vy-

tvářet v krátkých lhůtách protiúderná uskupení. Úloha manévru v obraně s použitím jen konvenčních zbraní podstatně vzrostla.

V podmínkách použití jaderných zbraní může obránce i zmařit připravovaný útok protivníka. Vojska, která přicházejí do obrany, musí mít k dispozici potřebné množství jaderné munice a prostředků jejich použití, dokázat včas zjistit hlavní uskupení protivníka a uskutečnit na ně účinné údery již v období jeho přesunu a rozvinování.

Při přechodu do obrany však budou mít vojska velký nedostatek jaderných zbraní. Proto ne vždy se jim podaří dosáhnout rozhodných cílů zničení protivníka již na přístupech k obraně. Obrana může dosáhnout svých cílů jen v průběhu obranného sražení, kdy předem oslabí přesunované úderné uskupení protivníka jadernými údery.

V obranných sraženích jaderné války ztrácí svou rozhodující úlohu pozici formy boje. Hlavní úlohu při dosažení cílů soudobé obrany budou mít jaderné zbraně a aktivní útočná činnost vojsk. Podle oficiálních názorů velení armády USA má útočná činnost velký význam pro

všechny druhy obrany, zejména při vedení mobilní obrany. Útočné činnosti bude používáno k využití výsledků úderů jaderných a ostatních úderů, ke zničení protivníka ve výhodném čase i prostoru pro obránce, k uskutečnění překvapivých úderů na protivníka a dosažení rozhodných výsledků, nebo k poskytnutí pomoci vojskům při jejich vyjití z boje. Pokud se týče udržení důležitých rájónů a čar, pak je nutné v jeho průběhu zmást protivníka, zpomalit tempo útoku, donutit ho vytvořit velká uskupení v omezených prostorech a tím zabezpečit výhodné podmínky k účinnému použití jaderných zbraní a k aktivní útočné činnosti vojsk.

Jaderné údery, protizteče a protiúderné podporované hromadnou palbou konvenčních zbraní jsou hlavním způsobem dosažení úspěchu v obraně. Uskutečňují se obvykle s rozhodnými cíli ke zničení útočícího protivníka a k získání iniciativy. Není vyloučena možnost vedení protiztečí a protiúderů s vyjitím vojsk za přední okraj obrany ke zničení určité části sil protivníka, dezorganizaci jeho bojových sestav a obsazení určitého území s cílem vytvořit podmínky k následnému přechodu do útoku.

— • —

To jsou některé tendence rozvoje obrany v poválečném období, které jsou podmíněny vybavením vojsk jadernými zbra-

němi a dalším zdokonalením konvenčních zbraní.

Upraveno ze sovětského tisku